

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ, ІСТОРИЧНІ, КОНСТИТУЦІЙНІ ТА МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ РОЗБУДОВИ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Зозуля Є. В.

доктор юридичних наук, доцент
(Донецький юридичний інститут
МВС України, м. Кривий Ріг)

УДК 94 (477) : 354.31

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Здійснено аналіз нормативно-правового та організаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України у сфері протидії тероризму. Визначено: основні етапи процесу інституалізації боротьби з тероризмом в Україні, систему нормативно-правового забезпечення міжнародної співпраці ОВС України у сфері протидії тероризму, напрями й шляхи розвитку нормативно-правового та організаційного забезпечення взаємодії ОВС України з правоохоронними органами інших країн у протидії тероризму.

Ключові слова: міжнародна співпраця, нормативно-правове та організаційне забезпечення, правоохоронні органи, взаємодія, протидія, тероризм.

Постановка проблеми. З-поміж низки проблем сучасного глобалізованого світу особливу небезпеку становить загальносвітовий сплеск терористичної активності. Сучасний тероризм, як вкрай негативне соціальне явище, разом із ядерною та екологічною небезпекою, організованою злочинністю, наркобізнесом, незаконною торгівлею зброєю, є однією з найактуальніших світових загроз. За своїми наслідками він здатний руйнувати соціальні норми, моральні підоснови життєдіяльності, знищувати людські життя, а також істотно впливати на політику та соціально-економічний розвиток не лише окремих держав, а й цілих регіонів світу.

Україна з перших років своєї незалежності обрала активну позицію у сприянні розвитку та зміцненню міжнародно-правової співпраці в боротьбі з тероризмом. Це полягає у приєднанні до основних універсальних міжнарод-

них антитерористичних договорів та конвенцій, участі України у глобальних та регіональних системах антитерористичної взаємодії.

Активна науково-теоретична та практична діяльність із розроблення стратегії і тактики боротьби з тероризмом перебуває в центрі уваги представників юриспруденції, соціології, політології, психології та інших галузей науки. Однак недостатня ефективність нинішньої системи нормативно-правового та організаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України у сфері протидії тероризму постає однією з найсерйозніших проблем у боротьбі з цим феноменом.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Значний внесок у вивчення проблеми правового аналізу та шляхів протидії тероризму зробили вітчизняні науковці В. Ф. Антипенко, В. О. Глушков, В. М. Дрьомін, В. П. Ємельянов, В. С. Зеленецький, Н. А. Зелінська, Ю. А. Іванов, В. С. Канцір, О. В. Копан, В. Н. Кубальський, С. Я. Лихова, В. О. Ліпкан, С. М. Мохончук, Л. В. Новікова, І. С. Смазнова та інші.

Ураховуючи небезпечність для України як міжнародного, так і внутрішньодержавного тероризму на сучасному етапі її розвитку, а також рівень науково-теоретичної розробленості всіх аспектів цієї проблеми та потреб практики, **метою** даної статті вважаємо дослідження стану й перспектив розвитку нормативно-правового та організаційного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України у сфері протидії тероризму.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що тероризм (у числі іншого його трансграничні форми) – це одна з найнебезпечніших форм злочинності, що, подолавши національні кордони, набув міжнародного характеру. Він став ефективним знаряддям залякування і знищення в одвічній і непримиренній суперечці різних світів, що кардинально різняться за ментальністю, усвідомленням і відчуттям життя, етичними нормами, культурою та релігією. На сучасному етапі це явище перетворилося на чинник, що відчутно дестабілізує нормальний розвиток міжнародних відносин.

Сучасні параметри міжнародної співпраці держав у боротьбі з тероризмом сформувалися переважним чином у повоєнний період. У 1977 році було прийнято Європейську Конвенцію про боротьбу з тероризмом [1]. Також можна назвати значну кількість резолюцій, ухвалених Генеральною Асамблеєю ООН, як-от Декларація Генеральної Асамблеї ООН 1994 р. про заходи для ліквідації міжнародного тероризму і Декларація Генеральної Асамблеї ООН 1996 р., що доповнює Декларацію 1994 р. Як безумовно важливий документ можна назвати Міжнародну Конвенцію про боротьбу з бомбовим тероризмом, закріплену резолюцією 52/164 Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1997 року [2]. Із набуттям чинності цією Конвенцією пакет міжнародно-правових актів, спрямованих на боротьбу з тероризмом, налічує 14 універсальних і регіональних договорів.

До речі, зазначимо, що деідеологізація міжнародних відносин наприкінці 80-х рр. ХХ ст. помітно позначилася на діяльності України як члена ООН, її соціально-правових органів у пошуку рішення важливих глобальних соціа-

льних проблем, серед іншого й таких як боротьба з міжнародним тероризмом [3, арк. 197–198].

Активна зовнішньополітична діяльність упродовж усього періоду розвитку України як незалежної держави, участь у численних міжнародних заходах (також і антитерористичної спрямованості), наявність зовнішніх та внутрішніх чинників, – усе це підвищує імовірність терористичних атак, спрямованих проти нашої країни. Безумовно, Україна визнає боротьбу з тероризмом одним із визначальних напрямів своєї державної політики, а отже бере активну участь у розробленні стратегії та механізмів забезпечення ефективною протидії терористичним проявам.

У незалежній Україні процес інституалізації боротьби з тероризмом розпочався з середини 90-х років минулого століття. Так, 15 березня 1996 року відбулася нарада за участю керівників силових структур країни, присвячена питанням боротьби з тероризмом. Тоді ж керівництво держави дійшло висновку щодо необхідності створення в Україні єдиного антитерористичного центру, метою якого є координація діяльності як спеціальних підрозділів Служби безпеки України, так і підрозділів інших силових міністерств. Наприкінці липня 1996 року ці зусилля набули більш чітких обрисів. Так, на засіданні Ради національної безпеки України було ухвалено рішення стосовно розроблення документів про створення антитерористичного центру в Україні.

На виконання цього рішення, для організації та проведення антитерористичних операцій і координації діяльності суб'єктів, що ведуть боротьбу з тероризмом чи їх залучають до антитерористичних операцій, Указом Президента України від 11 грудня 1998 року був створений Антитерористичний центр при СБ України [4]. Пізніше Указом Президента України від 14 квітня 1999 року за № 379/99 затверджено Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України [5].

Міністерство внутрішніх справ України, як один із суб'єктів, що безпосередньо ведуть боротьбу з тероризмом у межах своєї компетенції, здійснює запобігання, виявлення та припинення злочинів, учинених із терористичною метою; надає Антитерористичному центру при Службі безпеки України необхідні ресурси й засоби; забезпечує їх ефективне застосування під час проведення антитерористичних операцій.

Систему нормативно-правового забезпечення міжнародної співпраці ОВС України у сфері протидії тероризму, яка сформувалася впродовж історичного розвитку держави, залежно від спрямованості актів і предмета регулювання можна розподілити на дві групи:

- 1) нормативно-правові акти, що визначають ознаки терористичних злочинів;
- 2) нормативно-правові акти, що регулюють діяльність державних органів та їх окремих підрозділів під час безпосередньої участі у сфері протидії тероризму.

Звичайно ж, такий розподіл є дещо умовним, але в науковому і практич-

ному розумінні його наявність є абсолютно доцільною. Найважливішим правовим засобом протидії тероризму є законодавство про кримінальну відповідальність [6, с. 93].

Україна впродовж усього періоду незалежності прагне до припинення поширення тероризму як ззовні, так і всередині держави. Правову базу боротьби з тероризмом у нашій державі становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, Закон «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року, інші закони України, низка міжнародних антитерористичних конвенцій, ратифікованих Верховною Радою України (Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, Конвенція 291 Ради Європи про запобігання тероризму, Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом, Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму); інші міжнародні договори, ратифіковані Верховною Радою України, укази і розпорядження Президента України, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, а також низка нормативно-правових актів, розроблених на виконання законів України.

Серед цих нормативно-правових актів особливого значення набуває Закон України «Про боротьбу з тероризмом», що є спеціальним нормативним актом у сфері боротьби з тероризмом в Україні. Законодавець визначає, що тероризм – це суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій із метою досягнення злочинних цілей [7].

Сприяття реалізації Закону України «Про боротьбу з тероризмом» повинні, передусім, норми Кримінального кодексу України. «Кримінально-правовий аспект розгляду даного соціального феномена, – зауважує В. А. Ліпкан, – є вкрай важливим, ... адже, як свідчить аналіз практики, передусім законодавче забезпечення відіграє ключову роль у боротьбі з тероризмом. Саме воно легітимізує діяльність уповноважених державних органів, що ведуть боротьбу з тероризмом» [8, с. 168]. Основним призначенням кримінально-правових норм у системі антитерористичного законодавства є забезпечення підстав кримінальної відповідальності за вчинення терористичних злочинів.

Відтак, чинний Кримінальний кодекс України було доповнено статтями: 258-1 «Втягнення у вчинення терористичного акту», 258-2 «Публічні заклики до вчинення терористичного акту», 258-3 «Створення терористичної групи чи терористичної організації», 258-4 «Сприяння вчиненню терористичного акту», 285-5 «Фінансування тероризму» [9].

Характеризуючи міжнародний аспект означеної проблеми, маємо зазначити, що на пострадянських теренах сформувалася певна система взаємодії правоохоронних органів країн-учасниць СНД у сфері боротьби з міжнародним тероризмом. Наприклад, компетенцію органів внутрішніх справ держав-учасниць СНД у сфері протидії тероризму визначено відповідними націона-

льними нормативно-правовими актами, якими безпосередньо регламентовано ступінь участі правоохоронних органів у протидії цим погрозам. Взаємодія органів внутрішніх справ держав-учасниць СНД у сфері протидії тероризму за сучасних умов набула характеру міжвідомчої допомоги, що надходить на основі міжнародно-правових угод і внутрішньодержавних нормативно-правових актів, де визначено завдання, напрями, форми і методи такої співпраці.

Україна активним чином сприяє процесам поетапного створення правового простору для співпраці правоохоронних органів держав-учасниць СНД у сфері протидії загрозі тероризму. З-поміж основних документів Співдружності, якими регульовано питання міждержавних відносин у сфері протидії тероризму, можна назвати такі нормативні акти: Статут СНД, затверджений Рішенням Ради глав держав СНД від 22 січня 1993 р.; Угоду про співпрацю держав-учасників СНД у боротьбі зі злочинністю від 25 листопада 1998 р.; Договір про співпрацю держав-учасниць СНД у боротьбі з тероризмом від 04 червня 1999 р.; Рішення Ради глав держав СНД про Антитерористичний центр держав-учасниць СНД від 01 грудня 2000 р.; Протокол про затвердження Положення про порядок організації та проведення спільних антитерористичних заходів від 07 жовтня 2002 р.; Концепцію співпраці держав-учасниць СНД у боротьбі з тероризмом та іншими насильницькими проявами екстремізму від 26 серпня 2005 р.

Вагому роль у сфері протидії тероризму відіграли ухвалені та реалізовані, поміж іншим і Україною, програми держав-учасниць СНД щодо боротьби з міжнародним тероризмом та іншими проявами екстремізму. Важливою подією на шляху боротьби з тероризмом на теренах СНД стало засідання Ради Міністрів внутрішніх справ країн СНД, створеної 19 січня 1999 року рішенням Ради Глав держав Співдружності. Зустріч «силових» міністрів СНД відбулася 5–8 вересня 2000 року в Киргизстані в Чолпон-Аті, де міністри домовилися про зміцнення співпраці у боротьбі з тероризмом. Зустріч відбулася під знаком пошуку найефективніших спільних рішень у боротьбі з тероризмом. Одним із надбань зустрічі стала Угода про співпрацю міністерств внутрішніх справ країн СНД.

Водночас відповідні рішення про приєднання до цієї спільної антитерористичної діяльності Україна ухвалила «із застереженнями», що стосувалися, зокрема, рішення за Програмою держав-учасниць СНД стосовно боротьби з міжнародним тероризмом та іншими виявами екстремізму, а також рішення про створення Антитерористичного центру держав-учасниць СНД.

На жаль, події, що вже протягом 2014–2015 рр. відбуваються на Сході України, засвідчили неефективність співпраці з протидії тероризму в межах правового простору держав-учасниць СНД. Причиною цього є те, що Україна зіткнулася з одним із найбільш складних і жорстоких видів тероризму, експортованого сусідньою державою, яка, у свою чергу, є однією з держав-засновниць СНД. Це зумовлює необхідність переорієнтації основного вектора співпраці у протидії тероризму на європейський напрямок. Необхідно за-

значити, що Україна наразі фактично є форпостом у боротьбі з агресивним сепаратизмом і тероризмом у Європі. І від того, як розгортатимуться подальші події на Сході нашої держави, залежить, чи переможуть європейські цінності та принципи у світі.

Особливого значення в цьому контексті набуває Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що окреслює новий алгоритм взаємодії між Україною та ЄС на засадах політичної та економічної інтеграції, а також є лейтмотивом системних реформувань у соціально-економічних сферах країни. Важливим базисом співпраці між Україною та ЄС є утвердження верховенства права та зміцнення відповідних інституцій, зокрема у сфері правоохоронної діяльності [10].

Реалізація положень Угоди у сфері правоохоронної діяльності передбачає (в числі іншого й на антитерористичному напрямку) налагодження оперативної співпраці в рамках діяльності Європолу. Це, передусім, активізація зусиль із підписання угоди з Європолем «Про оперативну співпрацю», що має розширити поле співпраці й збільшити обсяг обміну інформацією завдяки отриманню Україною доступу до відповідних баз даних Європолу, сприяти виконанню завдань із протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Зрештою, це передбачає перегляд стану імплементації Україною відповідних міжнародних стандартів, що діють у ЄС, разом із Групою з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму (ФАТФ).

Характеризуючи питання організаційного забезпечення, необхідно зазначити, що за різними аспектами антитерористичної діяльності органів внутрішніх справ наша держава потребує налагодження постійної взаємодії з такими європейськими інституціями як Євроюст (EUROJUST) – європейським агентством, що взаємодіє із судовими та поліцейськими органами, органами прокуратури з метою надання міжнародної взаємної правової допомоги та реалізації запитів про екстрадицію в межах судового провадження; з Європейським агентством із охорони зовнішніх кордонів країн-членів Європейського Союзу.

До того ж, серед форм та методів практичної діяльності органів внутрішніх справ України з розслідування злочинів, пов'язаних із тероризмом, на європейському напрямі, варто згадати співпрацю в рамках Об'єднаних Слідчих Груп ЛІТ (Joint Investigation Teams). У частині професійної підготовки працівників ОВС до протидії тероризму необхідно вважаємо актуалізацію співпраці з Європейським поліцейським коледжем (CEPOL – European Police College). Зазначена інституція координує та об'єднує старших офіцерів національних поліцій країн ЄС у справі професійної підготовки до боротьби з транскордонною злочинністю, забезпечення громадської безпеки і правопорядку; координує діяльність навчальних закладів у процесі підготовки майбутніх та наявних правоохоронних кадрів, підвищення кваліфікації та модернізації знань, що відповідає викликам глобального світу. На базі коледжу проводять навчання з боротьби з тероризмом для національних

правоохоронних та антитерористичних відомств [10].

Аналіз міжнародної діяльності спецпідрозділів правоохоронних органів України свідчить, що основними формами взаємодії Міністерства внутрішніх справ України з правоохоронними органами інших держав у сфері протидії тероризму стали такі: обмін інформацією; надання взаємної правової, оперативної, методичної, технічної та іншої допомоги; здійснення спільних або погоджених оперативних та інших заходів; підготовка кадрів; розроблення правових актів у сфері боротьби з тероризмом і екстремізмом; спільна або погоджена робота із запобігання і усунення причин і умов, сприятливих для вчинення актів тероризму і екстремізму.

Ці форми взаємодії набули практичного застосування під час різного роду практичних заходів, у реалізації яких беруть участь органи внутрішніх справ України. Наприклад, у сфері протидії тероризму й екстремізму успішно зарекомендували себе спільні міжвідомчі оперативно-профілактичні, оперативно-розшукові заходи й спеціальні операції, що передбачають запобігання, виявлення і припинення масштабних терористичних акцій, нейтралізацію терористів.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити: виходячи з того, що головні терористичні загрози для України виникають поза її межами, назріла необхідність в опрацюванні у взаємозв'язку концепції та заходів національного й міжнародного характеру. Необхідним вважаємо і розроблення засобів, які би відкривали шляхи до універсалізації національних антитерористичних законодавств у сучасних умовах.

Однак, попри посилену увагу до вищезазначених питань із боку держави та правоохоронних органів, донині не вироблено ефективної політики щодо захисту особистості, суспільства та держави від актів тероризму. Національна система безпеки, незважаючи на те, що вже понад рік триває антитерористична операція на Сході України, ще не повністю готова ефективно протидіяти тероризму, а профілактичні заходи не завжди дають бажаний результат. Подальший розвиток державотворчих процесів вимагає втілення нових підходів у формуванні системної протидії тероризму, щонайперше через консолідовану позицію громадських сил, коли зусилля держави і суспільства об'єднуються на принципах демократії, захисту прав людини, безпеки нашого життя. Однією з найголовніших умов підвищення ефективності цієї діяльності є подальше вдосконалення та розвиток механізмів взаємодії органів внутрішніх справ України з правоохоронними структурами інших держав у сфері протидії тероризму.

Бібліографічні посилання

1. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом / Рада Європи // Конвенція : міжнар. документ від 27 січ. 1977 р., № ETS № 90 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_331.
2. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом / ООН // Конвенція : міжнар. документ від 15 груд. 1997 р.; Резолюція 46/164 Генеральної Асамблеї ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU97483.html.

3. Отчет о работе Постоянного представительства Украинской ССР при ООН в 1989 году / ЦДАГОУ, ф. № 1, оп. 32, спр. 2666, арк. 196–225.

4. Про Антитерористичний центр : Указ Президента України від 11 груд. 1998 р. № 1343/98 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1343_98.html. – Заголовок з екрану.

5. Про Положення про Антитерористичний центр та його координаційні групи при регіональних органах Служби безпеки України : Указ Президента України від 14 квіт. 1999 р. № 379/99 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/379/99>.

6. Кубальський В.Н. Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Владислав Нарцизович Кубальський. – К., 2007.

7. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 бер. 2003 р. № 638-IV // ВВР України. – 2003. – № 25. – Ст. 180.

8. Ліпкан В. А. Тероризм і національна безпека України / В. А. Ліпкан. – К., 2000.

9. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14>.

10. Угода Про асоціацію між Україною та ЄС – основоположний чинник реформування українського суспільства : коментар заст. міністра внутр. справ України з питань євроінтеграції Т. Авакяна газеті «Урядовий кур'єр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/search/img/main/uk/publish/article/11697>.

Зозуля Е. В. Нормативно-правовое и организационное обеспечение международного сотрудничества ОВД Украины в сфере противодействия терроризму

Осуществлен анализ нормативно-правового и организационного обеспечения деятельности органов внутренних дел Украины в сфере противодействия терроризму. Определены: основные этапы процесса институализации борьбы с терроризмом в Украине, система нормативно-правового обеспечения международного сотрудничества ОВД Украины в сфере противодействия терроризму, направления и пути развития нормативно- правового и организационного обеспечения взаимодействия ОВД Украины с правоохранительными органами зарубежных стран в противодействии терроризму.

Ключевые слова: международное сотрудничество, нормативно-правовое и организационное обеспечение, правоохранительные органы, взаимодействие, противодействие, терроризм.

Zozulya Ye. V. Legal and organizational support of international cooperation of the MIA of Ukraine in combating terrorism. There is the analysis of the legal and organizational support of the activities of the Internal Affairs of Ukraine in the field of combating terrorism. It is determined: the main stages of the process of institutionalization of the fight against terrorism in Ukraine. It is indicated that the current parameters of international cooperation in the fight against terrorism emerged in the postwar period.

It is stated that Ukraine recognizes the fight of terrorism one of the key directions of the state policy, and therefore actively participates in the development of strategies and mechanisms to ensure effective response to terrorist acts.

It is determined that the system of legal support of international cooperation of Ukrainian Allied Forces in the sphere of combating terrorism can be classified for the two groups:

1) regulations that define the characteristics of terrorist crimes;

2) regulations that regulate the activity of state bodies and their individual units in the process of direct participation in countering terrorism.

It is carried out the analysis of the formation of the legal framework of combating terrorism in Ukraine and studied the directions and ways concerning the development of regulatory and organizational interoperability of Ukrainian Allied Forces and law enforcement

agencies of the CIS countries, the EU law enforcement authorities in combating terrorism.

It is concluded that special importance in this context takes on the Association Agreement between Ukraine and the European Union, which outlines a new pattern of cooperation between Ukraine and the EU on the principles of political and economic integration, and is also the leitmotif of system reforming in the social and economic sphere of the country.

The analysis of the international activities of special units of law enforcement bodies of Ukraine allows to conclude that the main forms of interaction between the Ministry of Internal Affairs of Ukraine with the law enforcement agencies of other states in the field of counter-terrorism are such as information exchange; provision of mutual legal, operational, methodological, technical and other assistance; implementation of common or concerted operational and other activities; training; the development of legal instruments concerning combating terrorism and extremism; joint or coordinated work to prevent and eliminate the causes and conditions conducive to the commission of acts of terrorism and extremism.

It is concluded that the development of the processes of state-building requires new approaches in the formation of the system of counter-terrorism, primarily through the consolidated position of social forces, when the efforts of the state and society will unite on the principles of democracy, human rights, the security of our lives. One of the most important conditions for increasing the efficiency of this activity is the consistent improvement and development of mechanisms of interaction of law-enforcement bodies of Ukraine with the law enforcement agencies of other States in countering terrorism.

Keywords: *international cooperation, legal and organizational support, law enforcement, cooperation, combating terrorism.*

Надійшла до редакції 15.05.2015

Наливайко Л. Р.

доктор юридичних наук, професор

Южека Р. С.

студент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 328.184

ІНСТИТУТ ЛОБІЗМУ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Виявлено проблемні аспекти становлення інституту лобізму на території України. Зазначено, що особливість сьогоденного періоду формування інституту лобізму в Україні полягає в інтенсифікації лобістської діяльності на всіх рівнях. Лобіювання передбачає існування конфлікту інтересів між різними суспільними групами, створює значні можливості для зловживань.

Ключові слова: *виборчі фонди, групові конфлікти, лобізм, парламент.*